Säteilylain 75 § muuttaminen

Esitys eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Tommi Toivonenp

23.10.2023

Umpilähteet

- Radioaktiivista ainetta kapseloituna suojaavan rakenteen sisälle
  - Käytössä teollisuudessa, terveydenhuollossa ja tutkimuksessa
  - Säteilyyn perustuvat mittalaitteet, sädehoidon laitteet, säteilytyslaitteet ja kalibrointilähteet

- Säteilyriskit liittyvät suojaavan rakenteen eheyteen ja nuklidin olomuotoon
  - Kapselin rikkoutuessa esim. jauhemainen radioaktiivinen aine voi päästä leviämään ympäristöön
    - Pahimmassa tapauksessa lähdettä käyttävien työntekijöiden altistuminen
    - Kontaminaation puhdistus taloudellinen riski toiminnanharjoittajalle
    - Ei merkittäviä riskejä väestölle

Käytöstä poistamisen haasteet

- Ensisijainen vaihtoehto on palauttaminen valmistajalle tai toimittajalle
  - Vanhojen lähteiden tapauksessa ei yleensä mahdollista
- Kansalliset resurssin käytöstä poistoon ovat niukat
  - Tällä hetkellä on vain yksi toimija, valmistelee lähteitä loppusijoitettavaksi
  - Kuljetuspalveluiden tarjoajia muutamia
  - Korkea-aktiivisten umpilähteiden purkamiseen rajallisesti välineistöä
- Loppusijoitukseen liittyy ratkaisemattomia kysymyksiä
  - Valtiolla käytössään rajallinen määrä loppusijoitustilavuutta ja –aktiivisuutta
    - Kaikkein aktiivisemmat lähteet varaisivat suuren osan nykyisestä ratkaisusta
  - Tiettyjen nuklidien osalta loppusijoitusratkaisua ei ole lainkaan
  - Käytännössä tällaiset poistettavat lähteet jäävät valtion välivarastoon

Korvaavien lähteiden saatavuuteen liittyvät haasteet

- Suuri osa umpilähteissä käytettävistä radioaktiivisista alkuaineista tullut Venäjältä
  - Talouspakotteet ovat tehneet nuklidien ja umpilähteiden hankkimisen hankalaksi tai mahdottomaksi

- Umpilähteiden saatavuus heikentynyt huomattavasti

- Korvaavan umpilähteiden puuttuminen käytännössä johtaa joillain toiminnanharjoittajilla toiminnan lopettamiseen Suomessa

Vaikutukset säteilyturvallisuuteen

- Vanhoihin umpilähteisiin liittyy riskejä, joiden hallitsemiseksi vaatimus lähteiden yläikärajasta säädettiin 2018

- Riskit ovat hallittavissa varsin hyvin myös muilla keinoilla
  - Tapauskohtainen riskien arviointi umpilähteelle
  - Lupa myönnettäisiin vain lähteille, jotka ovat ominaisuuksiensa puolesta turvallisia ja hyvässä kunnossa
  - Huonokuntoiset lähteet olisi joka tapauksessa poistettava

- Ehdotuksella vähennettäisiin lähteiden tarpeetonta välivarastointia
  - Etenkin kaikkein aktiivisempien lähteiden käsittely ja välivarastointi aiheuttaisivat tarpeettomia riskejä verrattuna siihen, että lähteitä käytettäisiin loppusijoitusratkaisun syntymiseen asti.